

Industrien, staten og vannkraften.

Erling Diesen, tidligere NVE-sjef

Hans H. Faanes, tidligere professor elkraftteknikk, NTNU

Jon Tveit, tidligere adm. direktør i Energiselskapet Asker og Bærum

Regjeringen møtte nederlaget i EFTA-domstolen med den offensive, provisoriske anordning av 10. august i fjor. Dommen sa at forskjellsbehandlingen av offentlige og private kraftverkseiere er i strid med EØS-avtalen. Den provisoriske anordnings intensjon er å avvikle det private eierskapet og derved forskjellsbehandlingen. Vannkraftressursene ”tilhører allmennheten”, og skal forvaltes til ”det felles beste”. Vi slutter fullt og helt opp om dette målet.

Utkastet til lov, som skal avløse den provisoriske anordning, har vært ute på høring, og høringsuttalelsene kan nå leses på OED's hjemmesider.

I høringsuttalelsene fremkommer noen vesentlige bekymringer:

- Den ene bekymringen gjelder uthulingen av det offentlige eierskap ved at private kan eie inntil 1/3 av kraftanlegg. Dette kan føre til at betydelige kraftressurser som representerer store evigvarende verdier kommer på utenlandske hender. Privat deleierskap vil hindre bruken av vannkraften som virkemiddel for å oppnå viktige samfunnsmessige mål ut over best mulig økonomisk resultat. Dessuten åpnes muligheten for at en hvilken som helst privat kjøper får innblikk i viktige forhold av økonomisk og sikkerhetsmessig art for vårt land.
- På den annen side er kraftkrevende industri bekymret for at de ikke kan få eie mer enn 1/3 av de kraftanlegg de nå disponerer med tidsbegrenset konsesjon, og ber om evigvarende konsesjon på de kraftressurser de i dag disponerer.
- Når ordningen med hjemfall taes bort går vertskommunene glipp av å kunne sikre seg inntil 1/3 av kraftverket eller dets verdi ved hjemfall.

Industriens bekymring synes overdrevet. I følge lovforslaget må f.eks. Hydro riktignok bl.a. selge 2/3 av Røldal-Suldal anleggene. Et slikt salg, f.eks. til Statkraft, kan imidlertid kombineres med kjøp av 1/3 andeler i et eller flere av Statkrafts kraftanlegg. I sum kan industrien til og med komme til å eie mer kraft på evig tid enn det de før disponerte på begrenset tid. Dette var vel neppe meningen med lovendringsforslaget, som skulle konsolidere det offentlige eierskap.

Bekymringen om uthulingen av det offentlige eierskap ved at hvem som helst kan kjøpe inntil 1/3 og fortsatt ha evigvarende konsesjon er høyst reel. Departementet sier at dette er en regel som har eksistert tidligere uten å ha vært benyttet i noen stor grad. Men vil dette fortsatt skje i fremtiden?

Vannkraften blir stadig mer verdifull. Vi får flere kabler til Europa som møter stigende brenselpriser og strengere miljøkrav for sine kull- og gasskraftverk. Vannkraftens uovertrufne evne til å tilpasse produksjon til forbruk blir stadig mer ettertraktet i samkjøring med atom- og varmekraftverk, som bare kan reguleres langsomt og kostnadskrevenende, og med vindkraftverk som bare produserer avhengig av vinden og ikke av forbruket.

Disse forhold vil føre til økt interesse utenfra for våre vannkraftverk. Det er ytterst betenkelig å selge. Ikke bare fordi kraftverkernes verdi vil øke i fremtiden, men også fordi de i praksis er evigvarende. Markedet honorerer aldri inntekter som ligger langt frem i tid, i det salgs-summen vil være den neddiskonterte verdi av en årlig, fremtidig inntekt. Kommende generasjoner må ta tapet dersom vår generasjon selger.

Dessuten, og det er det alvorligste, vårt kraftsystem er ikke bare en evigvarende ”penge-maskin” med stigende verdi. Ved offentlig heleide kraftselskap kan være et instrument for å oppnå viktige samfunnsmessige mål ut over best mulig økonomisk resultat. En slik mulighet

bortfaller ved salg av første andel. Kraftsystemet er vår viktigste infrastruktur. Svikter strømforsyningen, svikter alt annet også. Derfor er det etablert omfattende sikkerhetsordninger for å gjøre kraftforsyningen robust mot alle tenkelige påkjenninger, naturgitte og menneskepåførte. Disse ordningene er i sin natur strengt konfidensielle.

Skal vi la hvem som helst gjennom deleierskap få innblikk i forhold som er avgjørende viktig for rikets sikkerhet?

Hvordan kan disse hensyn avveies?

Vi mener at hensynet til å hindre en uthuling av det offentlige eierskap bør prioriteres ved at 1/3 regelen om privat eierskap tas bort. Samtidig gies unntak slik at industrien får beholde, med evigvarende konsesjon, de kraftanlegg de i dag har tidsbegrenset disposisjonsrett til.

Vertskommunene bør da gies en økonomisk kompensasjon for

Derved oppnåes:

- Siden volumet av kraftverk som på denne måte kommer i varig privat eie er vesentlig mindre enn det utsalg til private som 1/3 regelen kan medføre, styrkes regjeringens målsetning om å utnytte vannkraften til fellesskapets beste.
- Industrien får det de har bedt om, varig eierskap til de kraftressurser de i dag disponerer.
- Vertskommunene får erstattet retten til 1/3 av hjemfalte kraftverk.